

# Стенографски дневник

НА

## 19. заседание

Сряда, 30 януари 1946 г.

(Открито в 15 ч. 35 м.)

Председателствувал подпредседателят Георги Трайков. Секретари: Констадин Трендафилов и Стефан Стефанов.

### СЪДЪРЖАНИЕ

|                                                                                                                                                            | Стр. |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Съобщения:                                                                                                                                                 |      |
| Отпуски . . . . .                                                                                                                                          | 151  |
| Предложение . . . . .                                                                                                                                      | 151  |
| Законопроекти . . . . .                                                                                                                                    | 151  |
| По дневния ред:                                                                                                                                            |      |
| Законопроекти: 1. За конфискуване на придобити чрез спекула и по незаконен начин имоти. (Първо четене — продължение на разискванията и приемане) . . . . . | 151  |
| Говорили: Иван Харизанов . . . . .                                                                                                                         | 151  |
| Йордан Бодуров . . . . .                                                                                                                                   | 153  |
| Христо Юруков . . . . .                                                                                                                                    | 155  |
| 2. За обществено хлсбопроизводство и хигиенизиране на еслото. (Първо четене — разискване) . . . . .                                                        | 156  |
| Говорили: М-р д-р Михаил Геновски . . . . .                                                                                                                | 157  |
| Диню Тодоров . . . . .                                                                                                                                     | 159  |
| Д-р Сергей Мисирков . . . . .                                                                                                                              | 160  |
| Дневен ред за следващото заседание . . . . .                                                                                                               | 161  |

Председателствуваш Георги Трайков: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: Адам Трънка, Александър Ботев, Атанас Донков, Бойко Шалапатов, Васил Павурджиев, Вели Ахмедов, Вълко Червенков, Георги Данков, Георги Енчев, Георги Подианов, Гьокко Габровски, Димитър Икономов, Димитър Крайчев, Димитър Попов, Иван Геновски, Иван Спасов, Иван Янков, Иван Чонос, Иван Гутев, Илия Джагаров, Йордан Иванов, Коста Дачев, Коста Крачанов, Кръстю Недков, Лалю Ганчев, Любен Пенев, Митю Митков, Николай Иванов, д-р Петър Пачев, Симеон Кочачев, Славен Куцаров, Спиро Трипков, Стефан Григоров, Стоянка Анчева, Хайрула Османов, Цветан Капитанов и Юсеин Шолев.)

Председателството е разрешило отпук на следните народни представители: Атанас Тотев — 4 дни, Васил Павурджиев — 2 дена, Димитър Икономов — 3 дни, Жеко Кръстев — 4 дни, Хайрула Мюмонов — 4 дни, Константин Русинов — 2 дена, Стоянка Анчева — 2 дена, Живко Митов Живков — 1 ден, и Славен Костов Куцаров — 4 дни.

Съобщавам на г-да народните представители, че са постъпили: От Министерството на финансите — предложение за одобрение на 10. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 28 декември 1945 г., протокол № 187, относно начина за изнасяне на експортните цигари и рязан тютюн за лула и определяне размера на бандеролното право върху тях.

От Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроект за погасяване от фонда за покриване загубите на банката при Българската земеделска и кооперативна банка на: а) разпределените от ликвидирани синдикати или такива с неприключена още ликвидация загуби (включително и лихвите) между казаните по-долу земеделски кредитни кооперации, възлизали общо на 13.763.661 лв.; б) за погасяване по същия начин задълженията към банката на районните земеделски кооперативни синдикати „Искра“, в с. Две-могили, Русенско, „Искър“, в гр. Орляхово, и Земеделска кооперативна банка — синдикална централа в София, възлизали общо на 2.889.010 лв.

Също от Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроект за безвъзмездно отстъпване държавния архив, бивша собственост на Димитър Иванов Шишманов, на Българската академия на науките и изкуствата в София.

Също от Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроект за продажба на 1/3 идеална част от млекопроизводителното стопанство „Чайка“ — Красно село (София), бивша собственост на проф. д-р Георги Ненков.

Тези законопроекти и предложението на министъра на финансите ще се опечатат и раздадат на г-да народните представители, след което ще се поставят на дневен ред.

Пристъпваме към разглеждане на точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за конфискуване на придобити чрез спекула и по незаконен начин имоти — продължение на разискванията.

Има думата народният представител г-н Иван Харизанов.

Иван Харизанов (зв): (От трибуната. Посрещнат с ръкоплескания) Г-да народни представители! Ако законопроектът, който ни се предлага на обсъждане, би бил поставен в рамките на фашистката

епоха през последната война, той би имал всичкото морално оправдание и не оих казал никакво възражение против него.

При върховното напрежение, което преживяхме при кризата, която минахме, и при общото бедствие, в което изпадна нашият народ, ние бяхме свидетели наистина на безскрупулната спекулация на един широк пласт от хора, прилепени към властта, които изкористиха изключителното положение, в което се намираше страната.

Ние минахме едно скверно време, когато всеки родолюбив българин загрижено търсеше изход, хиляди се хвърлиха в рискованата мрежа на конспирацията, други хиляди открито се хвърлиха в борбата и дадоха изобилни жертви. Тогава именно ние бяхме свидетели на невиджана вакханалия от спекулативни доставки, от чрезмерни печалби, от разгулен живот, който провокираше съвестта на народа.

Ние не можем да затваряме очи и пред обстоятелството, че най-злокачествените гнезда против промяната, режима и народната власт идат от тия именно спекулативни среди, които улесниха германското изсмукване на българския труд и провокираха българската съвест, която в процеса на най-тежки изпитания изгради чувството на гражданско възмездие и формира новото правно съзнание, на което видимо г-н министърът на правосъдието иска да даде израз в законопроекта си.

Ние знаем и злокачествените форми, които взима опозиционната борба против властта, която прави всички усилия, за да преодолее затрудненията, които са колосали, за да спаси националната чест, поругана от сателитното ни подпомагане на германската агресия и която безсрамно експлоатира някои преходни международни недоразумения, за да удари властта с цената дори на върховни интереси на родичката.

Ние знаем най-сетне и колко черна кал сипе тя върху противниците си, за да сломи откритата критика на тяхната недоволна борба. И все пак в килежа на тия политически страсти ние, управляващата страна, в никой случай не бива да изпадне в политическо увлечение, което би се отразило пакостно върху политическата консолидация на режима и стопанското заздравяване на нашата страна. От тия именно позиции ние искаме да направим няколко критични бележки по законопроекта, който заявяваме, че приемаме по принцип, за да се имат пред вид при обсъждането му, от комисията.

Преди всичко, г-да народни представители, ние има да се справим с един принципиален въпрос, по който вероятно ще има да се спори доста: може ли да се наказва, макар и граждански, за действия, станали в минало време? Ние имаме съзнанието, че в епоха като нашата, принципът nulla poena sine lege никакво наказание без закон — отпада. И не на тая плоскост ще поставим нашата критика.

Г-да народни представители! Както казах, законопроектът надхвърля рамките на последната война и засяга един период от 20 години. Защо? Защото сегашният закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобитите имоти от м. април 1919 г. според министъра на правосъдието преследвал същите цели, но не дал очакваните резултати. Като че ли в туй именно обстоятелство той търси оправдание, за да обгърне и периода, в който е бил в сила този закон. Сега действащият закон визира придобитите по незаконен начин имоти, станали притежание на обществени служители и частни лица, вследствие или във връзка с извършен от

ях престъпление, било чрез използване на служебната длъжност, било чрез пристрастно облагодетелстване от държавни органи, или най-сетне придобити чрез използване затруднението на пазара посредством спекулация, забранена от законните разпоредби. Значи съгласно сега действащия закон — този, който е в сила — се визират само ония имоти, които са придобити чрез престъпление, спекула и забранени от законни наредби. Сегащият законопроект обаче излиза от тия стриктно определени рамки, които изрично изискват нарушение на закон, да са налице някое престъпление, нарушение или действие, забранени от законните наредби. Той излиза и от рамките на чл. 5 от закона за Народния съд, който изрично визира конфискацията само на незаконно придобитите имоти. Той чисто и просто визира „Всяко увеличение на имотното състояние на физически или юридически лица, за което не се установява, че се оправдава от нормалните доходи при добросъвестно упражняване на занятието или притежаването на имоти и капитал, а за длъжностните лица — от законните им доходи — се счита придобито чрез спекула или по незаконен начин.“ Истината и сегащният законопроект говори за имоти, придобити чрез спекула, незаконен начин, но в дефиницията на спекулата министърът поставя „всяка дейност, която увеличава прекомерно имотното състояние чрез печалби, комисиони, възнаграждения, доходи или други подобни, получени при използване затрудненото положение на страната или на отделни лица.“ Това е нещо съвършено ново в нашата юриспруденция. Не се говори за престъпления, нито за нарушения или за забранени от закона наредби, както е в досега действащия закон. В сегащния законопроект вече влизат и сниск печалби, комисиони, възнаграждения и доходи и пр., които са придобити без каквото и да е нарушение на закона — това изрично се споменава в мотивите на законопроекта — които следователно са придобити и по правомерен път. Достатъчно е печалбата и пр. да бъде прекомерна, за да може да бъде конфискувана.

Но поставя се въпросът, какво значи прекомерна печалба, прекомерен доход? Чл. 4 ни го казва: Това са всички ония имоти, за които собствениците не могат да установят, че се оправдават от нормалните им доходи. Всяка дейност, която увеличава прекомерно имотното състояние чрез печалби, чрез използване на затрудненото положение на държавата или на отделни лица, попада тук. От години държавата е в затруднение и може да се дойде до абсурдни сделки да се обявят за спекулативни. Частните лица също могат да обвинят купувача в използване затрудненото положение, в което са били, и ниските цени, по които са продавали, да се обявят за спекулативни.

По-нататък се говори за нормални доходи при добросъвестно изпълнение на занятието „под каквато и да е форма, за прогивна-народна дейност.“ Виждате, г-да народни представители, в какви широки рамки се движат амплитудата на отговорностите. И питам се: кой няма да попадне вътре, когато не се касае нито за престъпления, нито за нарушения, а изключително за прекомерното увеличение на имотното състояние, за ненормални доходи и противонародна дейност?

Но има и нещо друго. Борави се, г-да, в закона с презумпция, че всеки имот, за който собственикът не може да докаже, че се оправдава от нормалните му доходи, е придобит чрез спекула, следователно чрез престъпление. И бих попитал аз: има ли по-радикална принцип от този? Има принцип в правото, че всеки е невинен, докато се докаже противното. Тежестта на доказването, на вината, грехът, както казват юристите, тежи върху тая, която трябва да докаже. В случая прокурорът трябва да докаже това. Той обвинява. Законната презумпция, че всеки е невинен, е създадена в полза на гражданите и в негова защита, против произвола на властта. Тя е изградена исторически в борбата за защита на гражданите против произвола на властта, а не като привилегия на властта против гражданите.

Особено паткава, неспирна и несправедлива е тая презумпция, когато се касае за движими вещи на стойност по-голяма от 10.000 лв. за един период 20 години назад и при факта, че по търговския закон търговските книги се пазят само 10 години, когато процедурата се движим по наказателните процесуални форми и когато всеки клеветник като свидетел може да постави тая на своя противник, че да се чули как да се спасява.

Друга деликатна материя. Г-да според чл. 5, бува „в“, което фиксира се имотите на третите лица придобити по възмезден начин, ако те са знаели или от обстоятелствата е трябвало да предположат, че имотите са придобити чрез спекула или по незаконен начин. Каква значи това? Това значи да се даде възможността да изпаднат най-невинни случаи под удар на закона.

Типичен случай. При хипотеза спекулация, която никой не е правил, а продават се апартаментите в София поради инфлационната психоза, която беше обхванала нашето общество, всеки, който е продал апартамент си, използвайки затруднението на страната или на отделни лица, по чл. 2 попада под ударите на тия алинеи от чл. 5 на законопроекта, и всеки, който е купил, също има риска да попадне под нея.

Друг случай. Купувачът имот от вече някоя прохлята статия придобит от синдикалистите и пожелания на младина, също може да попадне под ударите на тая алинея от закона.

По чл. 9, който също обръща нашето внимание, се повишават отечественофронтовските комитети в акция. Аз схващам — и текстът е такъв — че се касае за едно морално пожелание на тия политически органи на властта. Но те не са инстанция за да фигурират, според мене, в закона. Истината е, че те са най-авторитетните органи на обществената бдителност, но няма ли някаква претумпция да остана, само последната алинея от този член — съобщенията да се правят от всяко частно лице или обществено обединение, които да посвят и отговорност за тия доносения? Върху тая

нека, ми: се чини, че от наше политическо гледище заслужава да помислим.

Слага се на вниманието и друг един въпрос: не би ли било по-правилно и по-справедливо да се постави един минимум на имотното състояние, който не може да се засегне от закона, примерно един милион лева, защото иначе рискуваме да щавим имотни състояния, скромни по социалното си значение, които далеч не провокират обществената съвест, но които биха попадали под ударите на прекомерното увеличение на имотното състояние, защото не се оправдават от нормалните доходи?

Друг един въпрос, който също така спира нашето внимание, е въпросът за кредиторите на ипотечарните вземания. Законът нищо не казва по този въпрос. Не е изяснено например какво ще стане с задълженията на лицата, чиито имуществата ще се конфискуват напълно или отчасти. По чл. 10 от законопроекта не се иска да бъдат декларирани задълженията, иска се деклариране на вземанията. Питам се: ще ли се грижи законодателят за участта на задълженията, или те ще останат в загуба на кредитора, и какво ще бъде в такъв случай положението на кредитните институти, какво ще стане с кредитното дело в страната, каква ще бъде участта на народните спестявания в кредитните институти и как ще се развиват за-напред стопанските предприятия без кредит, каквото кредитните институти не биха били в състояние със спокойствие и сигурност да им дават?

По-нататък. В изброените в чл. 12 мерки покрай „възбрана и затвор“ се визират и „други подходящи мерки“. Какви са тия „други подходящи мерки“? Законът дава възможност на надлежната власт да прибегне до всички възможни и предвидени в законите мерки, дори и заграждане под стража. Не е ясно.

По-нататък. Ние не виждаме санкции за клеветника, за служебното лице. Г-да! Да не забравяме изкушенията, които в много отношения опорочиха в миналото чл. 4. И при нашата строга, сурова дори власт народни обвинители изложиха срамно плащета. Да не забравяме, че се прави един много интересен опит от страна на властта в тази област, която визира министърът с законопроекта си. Вие знаете, че има един закон за облагане военновременните печалби, с който се достига до 90% и който, може да се каже, обхваща всичко, което можеше да се обхване. Ако проследим съдбата на този закон, какво той даде, бихме могли да вземем и големи поуки по отношение материята, която засяга сегащният законопроект.

**Васил Влаховски (ж):** То беше фашистки клер фискал.

**Един народен представител:** Сега ще хванем.

**Иван Харизанов (за):** Този фискален закон по своята природа, законът за облагане военновременните печалби, който, пак повтарям, обхваща всичко, което най-малко можеше да се обхване, и според критиката, която се прави, не обхваща само черната борса, която остана неуловима, този закон и неговото приложение ние да им убеди в едно нещо крайно поучително — че действително в края на крапката остава нещо неуловимо. Спекулативът е един изгледен гентен човек, един хитрец.

**Васил Влаховски (ж):** Един мошенник.

**Иван Харизанов (за):** Той знае отговорностите. Той скрива, бърка картата си, слага ги в злато, в пръстени и пр. и става изневинен неуловим, както признава и министърът в мотивите си.

**Рали Найденов (з):** И сега купува дъвки в Пловдив.

**Иван Харизанов (за):** Законът обаче не дава резултати, в същност парад една особена причина. Той смути известни стопански институти. Разхищаваша се, забележете, огромни средства за облагодетелстване на физически и юридически лица, за благотворителни цели, за строен на здания и неспирни разширения на предприятията в сгради и помещения, за да се избегнат ударите на закона. Тия хитър и гъвкав е спекулативният гений на стопанския човек.

Както виждате, проблемата е крайно сложна. Дори по линията на чиста фискална облагане, стопанските отчаяния бяха големи.

Ние знаем много добре справедливото възмущение, което изиде от спекулативните забавлявания на стопанските герои през това есенно време, за което говорим, благодарение на протекцията на германската агентура у нас, и естествено за всички от нас се слага въпросът: не е ли редно, не е ли справедливо от тия именно герои да се поискат подобно колесните затруднения, в които попадна държавата ни вследствие германската агресия?

Така поставен въпросът, би трябвало да се предположи, че за законопроектът има предимно фискални цели. Но това именно не е видно от него. Финансовият министър на гради боджета си на тия предвидения. Нищо в тази област не е намислено. За да се оправдае законопроектът, ни се говори за милиардите, които могат да бъдат насмукани по този начин и да влязат в улея на народното стопанство.

Но тук именно виждам една опасност. Говорим стопанските за изправяне, а бият се, че ще смутят стопанската индустрия. Да се постави въпросът: не би ли било по-справедливо и по-правилно да се върнем по линията на еднократно общо съкращение на известни имуществени състояния, за да се даде давя предимство при бедственото положение, в което се намира, отколкото да изпаднем в третата невинна среда, която днес мислят да попадне под ударите на този закон, без да са виновни?

**Янко Янко (з):** Ще приваждат частните с безличията.

**Иван Харизанов (зв):** Право е възражението, което ми се прави, че вместо да платят тия, които спекулираха, ще създадем една комисия обща за всички. Това е вярно.

**Власт Власовски (к):** Народът ги познава добре.

**Иван Харизанов (зв):** Въпросът е да може да се постигне един резултат, който да облекчи нашето стопанско положение, без да се създадат сътресения в самия този стопански живот.

Г-да! Аз тук именно, при този апостроф, който ми се направя, изпадам в изкушението да засегна една тема, която считам за дълг и този път да не я свалям от светото изживяване. Аз продължавам да се питам: изяснихме ли си ние социално-политическото съдържание на отечественофронттовската идеал и рамките, в които има да се движат отечественофронттовската ера? Ще укрепваме ли политическата консолидация на режима, при наше общо ръководство, при провеждането на нашата отечественофронттовска политика и на отечественофронттовската законност, или ще създаваме излишни политически напрежения и неколко ще даваме оръжие на противника да спекулира с призрака на ликвидацията едва ли не на имуществените класи в едно време, когато трябва да наградим обединените усилия на всички прогресивни хора в тая страна, които имат съзнание за историческата линия на нашето развитие, което поехме?

Аз стоя за твърда политика, против равновесието се противопоставям, но не мога да оправдая лекомисленото замяване на неговите позиции. Боя се, че неколко тикаме буржоазното съзнание в лагер на опозицията, в едно време, когато искаме да по-изрежем в историческата линия на нашето ново развитие и поставим в услуга на нашата политика и да по-движим в нашите политически реалси.

Аз разбирам много добре често подчертаваната мисъл от др. Димитров — да тачим творческата частна инициатива и да бием спекулацията. Но боя се, че именно тая творческа инициатива ще бъде съгнана, когато законопроектът, тъй както нъ се представя, ще бъде всяко прекомерно увеличение, което надхвърля нормалните доходи, използвайки затруднението на държавата и частните лица, и то без да изисква изкуство и да е нарушение на каквото и да е закон или наредба. И без туй има един мирозъм, едно стопанско парализиране в стопанските инициативи поради страха от бъдещето, поради скрити домогвания на саботаж, при една показателна психология да се изживят елементарните патя, но не и да се вложат в стопански инициативи.

Ние имаме дълг да укрепим ръководните си позиции, да извикаме патя на обединените усилия за всички родолюбиви българи в тая страна, за да постигнем стопанското си заздравяване. Да не забравяме, че ние сме във възстановителния период на нашето стопанство.

Известно е, че страната ни се намира в извънредно тежко стопанско и финансово положение. По всеобщо мнение на всички компетентни държавни и обществени фактори, изходът от това положение е в увеличението на производството, в неговото рационализиране и поестивяване.

Изхождайки от тези общопризнати положения, правителството на България и компетентните обществени фактори неколкократно са заявявали, че се вземат и ще се вземат всички мерки за обезпечаване правилното и спокойно функциониране на съществуващите стопански предприятия и за създаването на нови такива. В това отношение ние трябва да признаем и дебели подчертаем, че са направени доста обезпачи са тайната на влоговете, чрез позволяването, допускането и насърчването на анонимното записване на облигации, от заем на свободата, се изтеглят значителни количества теоризирани книжни парични знаци, без да се държи сметка и търси отговорност за техния произход. Направиха се героични усилия за снабдяване на индустрията със сурови материали, направиха се значителна кръчка към правилното и народоползено уреджана на отношенията между работодатели и работници.

На тези усилия на правителството и компетентните обществени фактори отговориха с чувства на дълг и действителен патриотизъм стопанските съюзници в страната и особено индустриалните предприятия, които, по общо признание, направиха в правят най-възможното при трудните условия, при които са оставени да работят, за да допринесат във възможния най-голям размер, за постигането на отечествено-спасителната програма на държавата.

В туй отношение много благодарна роля изиграха изяснените си др. Димитров и тоя смисъл.

И в този именно момент на подем иде законът, който, боя се, ако остане в тоя си вид, ще ни даде пакостни отражения в стопанския живот.

Г-да! Аз приключвам. Ние сме по принцип за законопроекта, който искаме да мине в комисията, за да получи, с общото съдействие на всички ни, подобренията, които се налагат и които да засегнат точно тия, които министерът справедливо визира в законопроекта си, за да можем по този начин да осигурим и изнестранствено стопанска инициатива за нашия стопански живот и да сразим спекулативната инициатива.

**Председателстващ Георги Трайков:** Има думата народният представител Йордан Бодуров.

**Йордан Бодуров (с):** (От трибуната. Издържан с ръкоплетеския) Г-жи и г-да народни представители! Чух с особено внимание речта, която народният представител Иван Харизанов произнесе и която, тъй да се каже, е една мисъл на един дискурс в онова, което чухме досега за предложението законопроект. Всеки е свободен да каже своето разбиране. И в случая ние не можем да единим Харизанов за туй, че той има туй разбиране по въпроса. Но конституцията, която ние трябва да издържаме, е, че ние създаваме

с такъв отношение е една от парламентарните групи по този роля въпрос за нашата страна (Ръкоплетеския) от социалдемократите и комунистите), от който народът тъй живо се интересува.

Аз, чух тук гражданин Харизанов да казва: Нека да изземем част от имотното състояние на всекиго, за да посрещнем нуждите на държавата, но нека да изоставим, тъй да се каже, този закон, да търсим сега кой, било незаконно или чрез спекула, е придобил имоти.

**Иван Харизанов (зв):** Съжалявам. Това не е моята мисъл. Аз казах, че това мислене съществува, изхождайки от туй, че няма да уловим виновните.

**Председателстващ Георги Трайков:** (Звъни) Тишина, моля (Глътка)

**Йордан Бодуров (с):** Аз съм доволен от обяснението, което г-н Харизанов даде. Но всеки случай аз се мъча да слушам така чух.

**Някой от звенарите:** Нищо не сте разбрали: (Глътка)

**Някой от земеделците:** Не викайте, да не вземем да викаме и ние

**Йордан Бодуров (с):** Г-да народни представители! Аз не искам да споря. Не бива с надвикване да се заглушава тоя, което искам да кажа: (Ръкоплетеския)

**Някой от звенарите:** Дрязги създавате.

**Йордан Бодуров (с):** Не създавам дрязги.

Законопроектът, който тук се предлага на вас, г-да народни представители, е ли една необходимост? Ето първият въпрос, който се слага на вашето внимание. Отговорът е: той е една крепяща необходимост (Ръкоплетеския) от земеделци, комунисти и социалдемократи), защото преди всички това е един закон за социална правда. 9 септември не е един преспат, както някои си мислят, или едно обикновено въстание, както чувам от мои другари от лява да кажат. За мен социалдемократ 9 септември е началото на една революция, която ще има своя завършек (Ръкоплетеския). 9 септември не значи само един десор; не значи смисла само на политическата база; не значи само смяна на фигурите в управлението. 9 септември трябва да има своя завършек. Ако на 9 септември ние овладяхме властта, то не значи, че ние свършихме онова, за което народът даде своята кръв и своята помощ на всички нас, отечественофронттовците. Делото на 9 септември не бъде тежко завършено, когато ние ще изпълним желанието на тоя народ да преорем нашата стопанска структура и нашата общественост по начин такъв, та на мястото на индивидуализма поставим днес, ако не социализма и колективизма, поне кооператизма. Ето, докогато не изпълним това поръчение на народа, ние не сме изпълнили нашата задача.

Какво беше положението на 9 септември? На 9 септември ние овладяхме властта чрез силата на нашите партизани, на войската, която дойде с нас, и на цялото патриотично, гражданство, което беше готово да жертва своята глава. Ние овладяхме властта, но сега тежко ще имаме да приложим тоя нов закон, който тогава придахме закона за Народния съд. В деня, когато овладяхме властта, даде ли се възможност всеки да добие удовлетворения за мката, която носеше в своята душа от безчинствата и престъпленията на фашистките власти? На. Кой споделя действително на революционната сила в нашия живот? Спяхме ги ние, отечественофронттовците. С какво? С познание. Стойде мирно, чрез закон ние ще дадем възмездие и всеки ще получи заслуженото. И народът, който беше с рана в своята душа, бащите, които имаха по един-двама сипове убити, които имаха дъщерии безчестни, туриха нож в ножницата и допаката да се приложи законът за Народния съд. По този начин ние канализирахме стихийното негодуване в нашия народ и спасихме страната от граждански междусобици, от гражданска война и от излишно кръвопролитие. Ето едно велико, изрежано дело на Отечествен фронт, каквото сигурно малцина народи могат да отбележат в своята история. Преобръщайки страниците на революцията, малко страници ще намерим, където по този начин народите да са се справили в такива мъчни исторически закони, както българският народ. Ако ние успяхме с този закон да успокоим стихийното негодуване, сега, когато сме овладели здраво властта, защото имаме формиран отечественофронттовски комитет, имаме административни органи, имаме войска, милиция, въоръжена сила, с които можем да пазим здраво тази власт, аз питам: сега имаме ли задължение тук, за да не викаме утре пак немската на улицата? Да, ние имаме задължение. Кое е то? Да проведем онзи прогласа, който Отечествен фронт прокламира, когато поиска доверието на народа. И там между другите реформи, които ние прокламирахме, беше и отнемане имотите на тези, които чрез спекула и по незаконен начин са ги придобили. Това задължение тежи на нас, ако не го изпълним, пак отваряме вратата на уличката, тя да диктува и да иска. Защото неспирно ще свои сили, който знае, че полкът има милиони опланикани е народната мисъл, тогава я в кесията си и казва: аз съм ербат. Среду тоя нов български един-зентипни правните маси имат своето чувство на потиса и желаят те да бъдат турени в затвора и иматие им отиет (Ръкоплетеския)

Ние поехме туй задължение към народа и сме длъжни да го изпълним, ако не искаме улицата да ни диктува. И ние не го изпълним. Ние имаме един закон, сложен на разпореждане днес. И

казвам много основателно защо. Какво беше положението особено през последния фашистки режим? Откак войната бе обявена, нашият стопански живот беше фактически парализиран или прекроен по начин, както властниците искаха да бъде. Отне се възможността за едно свободно стопанство. Формулата, laissez faire, laissez passer на либерализма, беше окачена на пилона. Там се откри друга страница — покровителствуване на близките на властта и даване възможност по пътя на монополите да се създадат богатства за шена хора, които като глугница вълци се въртяха около властта. Вие чухте тук, какво стана с закупуването и износа на тютюна. В България то беше предоставено на определено число хора. Износът на тютюна в чужбина беше тяхно право. И по този начин се реализираха милиони, които влязоха в джобовете на определено число хора. Това само с тютюна ли беше? Ами другите афери? Къде нямаше афери, кое не беше афера? Доставките за армията, те какво бяха? Определени лица правеха тия доставки. А докде се стигна, вие знаете. Тук, близко до двореца, падна прострелян — кой? — началник-щаба на българската войска и с него един висш офицер от Географския институт. Кога? След маневрите, които станаха в Северна България. Когато стана разборът за нередностите във войската, слухове се носеха, че тоя началник-щаба имал куража да каже, че онова, с което се въоръжава войската, е негодно; че има нещо нечистоаплетно в тази работа. И заради това той трябваше да не съществува, и той не съществува. За тези деяния, тук вред София, следователят не може да открие отговорните. Защо?

Някой от земеделците: Защото убиецът беше скрит в двореца.

Йордан Бодуров (с): Сигурно е било така. — Сегашната власт ще открие защо. Това е задължен да го каже следователят на днешната власт и това ще стане. Искам да кажа, че в тези големи доставки, които ставаха за войската, се извършиха нередни работи. Ами само това ли е? Ние имаме еврейски въпрос в България. Погнана хората и им вземаха всичко. Издоиха ги, стригаха ги два пъти: дойха ги един път ония, които ги ограбиха, и втори път ония, които ги спасяваха. И нищо не остана от тях. Работата е приключена. И всички тия хора сега имат парички и треперят. Треперете колкото щете, но правда и морал трябва в тази страна с отечественофронтоска власт. Не може управление без морал, и вие ще го дадете. (Ръкоплескания)

Други неща станаха през това време. Вие знаете, че наши корпуси тръгнаха към Югославия, към Македония, към Тракия и по-специално към гръцка Тракия. И какво стана? Още не стигнали там, започнаха строеж. На какво? На болници, на пътища, на училища и на всевъзможни неща. Вече е определена българската граница, защото Хитлер я гарантира! Защо беше всичко това? За да се хване в мътна вода риба. И я наловиха. Ето, тая риба ще търсим. Няма да търсим чичо, че си е купил къща или една крава да оре. Ние ще търсим там, където зимуват раците, и ще ги намерим. (Ръкоплескания)

Марин Шиваров (з): Ше ги найсерим.

Йордан Бодуров (с): Г-да народни представители! На вас е известно, че в туй време маса чиновници вършеха работи не нередни, а престъпни. Рушвети се вземаха, вършеха се безобразия, каквито никъде не съществуват. Вие сте чували, както и аз съм чувал, за шекер Кольо. Кой беше той?

Йордан Пекарев (з): Ние го познаваме най-добре.

Йордан Бодуров (с): Шекер Кольо някога беше беден.

Марин Шиваров (з): Беше голтак Кольо.

Йордан Бодуров (с): Шекер Кольо стана богат.

Някой от земеделците: От шекера се отрови.

Йордан Бодуров (с): Но на всеки случай той успя да създаде фабрики за мармалади, да натрупа милиони. А шекер Кольо сам ли е? Шекер-Кольовци са доста. Ето сега чрез този закон търсим шекер-Кольовци и трябва да ги намерим, и онова, което е взето от тях, да си отиде там, откъдето е излязло. (Ръкоплескания) А откъде излезе? То излезе от народната кесия, от народната мъка и ще се върне там.

Йордан Пекарев (з): Като възмездие глътна куршума.

Йордан Бодуров (с): Драги г-да народни представители! В туй време се извършиха маса безобразия, но най-голямото беше безспорно търговският договор, който България сключи с Германия. По силата на този договор фактически нашето народно стопанство беше оцетено по начин, както никога никой не го е оцетявал. Цялата мъка на този народ беше иззета и дадена на немците. Срещу какво? Срещу сделки, които сякаш да бъдат компенсационни. А какво стана? Дадохме ни малко играчки, които се търкалят още по витрините, и малко картинки. И работата приключи. А след туй се отбеляза в книгите, че имаме да вземаме авоари. Дано да ги вземем. Но положението е туй, че в края на краищата 75—80 милиарда лева хвъркнаха и ги няма. Това е едно поражение за нашето стопанство, което ще държи влага дълго време на всички ни.

Сега, драги г-да народни представители, когато е създадено всичко това, аз питам, налице ли са условията да предприемем една борба срещу тия чакали, които се напичаха в нашата азия? Спекула е всяка търговска сделка, но това не е спекула, това е

хайдутлук, каквото никъде по света го няма: да крадеш безмерно, без да ти трепне и магне око! Това се извърши от тях. И за нас сега тежи това задължение, да приберем всичко това. Ще успеем ли с закона, който разглеждаме? Вярно е, че ние имаме едно такова законодателство в миналото. В 1895 г. Стоилов създаде закона за преследване на незаконно забогателите чиновници. Имаме също закон от 1919 г. за отнемане в полза на държавната незаконно придобитите имоти. Имаме закон за съдене и наказване виновниците за народната катастрофа, и по-специално чл. 4 от него. Имаме закон за военновременните пачалби, за който говори и гражданинът Харизанов. Всичкото това законодателство го имаме. Обаче то се оказа непригодно, за да можем да уловим всички ония богатства, които нередно се иззеха от народа и се туриха в частните кесии на тоя или оня. И днес законът, който нам се предлага, е една стъпка много по-напред, отколкото миналите закони, защото с него се цели да се прибере всичко онова, на което не му е мястото в ръцете на този или на онзи, а е нужно да влезе в държавната кесия.

Вярно е, че се правят много критики на законопроекта. Казва се, че с законопроекта щял да се наруши чл. 67 от конституцията. Съществува ли опасност да се наруши тоя член от конституцията, в който е казано, че собствеността е неприкосновена? Коя собственост е неприкосновена? Собствеността, която е законно придобита. Съществува ли отбрана за незаконно придобитата собственост? Не. Аз не намирам и няма такъв текст в нашата конституция, който да защитава незаконно придобитата собственост. Тъй че позоваването на чл. 67 от конституцията е напусто. С тоя член се варди законно придобитата собственост. На собственост, получена по начин нереден, неправилен, конституцията не обвързва никого да дава защита, и такава не се дава.

Сочи се, че щял да бъде нарушен и чл. 75 от конституцията, защото в законопроекта се предвижда наказание конфискуване на имот, а алинея втора на чл. 75 от конституцията забранява това.

Народът ясно каза: Ще отнемете незаконно придобитите имоти, ще ги конфискувате. А законодателят има за цел в края на краищата, вслушвайки се в желанието на народа и в неговото разбиране за смисъла на конституцията, да бъде тя проведена и изпълнена. Ако това е желанието и разбирането на народа за прилагане на чл. 75 от конституцията, какво собствено нарушение става, ако ние конфискуваме някои имоти?

Но този ли е единственият закон, по който се предвижда конфискуване на имоти? Ами че у нас има фискални закони — законът за акцизите, законът за горите и пр. и пр. — и тия постановления, които се сочат като нередни в тоя или оня член на законопроекта, ги има и в поменатите два закона. По закона за акцизите и по закона за горите освен наказанието затвор и глоба предвижда ли се и конфискация на имоти? Предвижда се. Тогава тия два закона противоконституционни ли са? И, ако са такива, кой е повдигнал досега въпрос за противоконституционността им? Никой. Тъй че съвсем неоснователно е и твърдението, че този законопроект бил противоконституционен.

Сочи се, че на този закон се давало обратна сила. Аз смятам, че и туй съображение е неправилно. На законите може да бъде давана обратна сила. По тоя въпрос доктрината не е единна. Ако има автори, които смятат, че не може да бъде давана обратна сила на законите, има други автори, които смятат, че може. Друг е въпросът докде и как може да бъде давана обратна сила. Аз не искам да кажа, че нашият министър на правосъдието е изготвил законопроекта в идеална, хубава, най-сполучлива форма, че най-сполучливо е сложил текста на всеки член. Съвсем не искам да кажа туй. Но колкото се отнася до въпроса, може ли един закон да има обратна сила, отговорът е ясен и категоричен и няма защо днес да спорим върху тази работа. Спорило се е навремето и в края на краищата се е видяло, че може, и се установило, че по-често от ония, които се смятат за големи юристи по тоя въпрос, са на мнение, че може да се дава обратна сила на законите. И Кирхс, и Росел, и Дербург, всички тия автори са на мнение, че може да се даде обратна сила на законите.

Каза се, г-да народни представители, че с този законопроект ще се все смут в нашето народно стопанство и в края на краищата ще имаме едно понижено производство. Но тъкмо тази ли е целта на този законопроект, на този утрешен наш закон? С него ние целим точно противното — да повдигнем нашето производство, като преди всичко изчистим тази смрад от нашето общество, като изчистим авгиевите обори и всичката тая воня, за да се разведри атмосферата, да я озонираме. И тогава в туй общество туй озонирано, инициативата ще бъде по-сигурна и по-смела. Разбира се, тя ще бъде в рамките на закона, и всеки ще знае, че когато прекрати прага на закона за печалба и за придобивки, той ще бъде под угрозата на този закон.

Няма две мнения, че с тоя закон няма да се дойде до разстройството в нашето производство. Напротив, аз смятам, че ще се постигне един стабилитет, защото всеки ще бъде вкаран в рамките на закона. И когато всеки знае, че никой не може да излезе извън рамките на закона, спокойно ще може да подхване своята работа.

Кои са тези, които се страхуват от закона? Аз казах: това е едно малцинство. Подхвърли се тук, че всеки можел да бъде ударен от този закон, и се каза, че като се направи сметка за много вещи на тоя или оня, които стрували над 10.000 лв., щели да бъдат иззети тия вещи. Като че ли от тук ще тръгнем чрез отечественофронтоските комитети — да ловим всекиго за гушата и да го преследваме, защото има вещи, които стрували над 10.000 лв., като образуваме конфискационни дела и разкарваме хората насам-нататък. Смисълът на законопроекта не е този. Смисълът на законодателя, който е изразена в мотивите към законопроекта от самия министър, е да удари именно тези, които във времето на



войната от 1939 г. насам наловиха в мътната вода риба. Това се цели — тия хора да се ударят. Ако ще трябва да се направят някак корекции, аз мисля, че те ще се направят в комисията. Ние няма да стигнем до одредбяване. Има едри спекулантите, които трябва да бъдат ударени. При прилагане закона за Народния съд пропуснахме някак неща. С този законопроект се цели именно да се удари точно там, където трябва да се удари — да се удари онзи, който заслужава да се удари поради оня грабеж, който беше извършен навремето. Но ако заради тия хора ние ще разстроим производството и ще смутим духа на народа, това не трябва да става, и ние ще направим необходимите корекции. Мисля, че в комисията тая работа може да бъде ликвидирана с едно оточяване (Ръкоплескания), като се стигне до нещо, което реално ще донесе полза за държавата, без да се внесе тревога в каквито и да било среди.

Относно текста на законопроекта може да пожелаем една по-бърза процедура, за да не се протакат тия дела да безкощност, както беше с делата по закона за съдебно и наказателно производство за народната катастрофа от 1919 г.: създаде се едно конфискационно дело, влязох се с години и в края на краищата се забравя, че е съществувало такова дело, работата е ликвидирана; а може би и сега още има такива дела. Аз сам търсих навремето, при управлението на Стамболийски, конфискационното дело № 1 в Пловдивския апелативен съд и знаех каква процедура съществуваше. Вярно е, че тия дела се движеха мъчно. Сега трябва да наредим една по-експедитивна процедура. Дали ще трябва да се промени туй, както е предвидено в закона, или нещо ще трябва да се поправи, мисля, че в комисията ще решим тоя въпрос. Ако е нужно, законът ще се поправи в комисията, за да стане отчистено.

Г-да народни представители! В края на краищата, ако ние постигнем туй, което се цели с този законопроект, ще добием един плюс за нашия народ и за нашата държава. Иказа се желание, сумите, които ще бъдат прибрани, да бъдат дадени не за консумативния бюджет на държавата, а да бъдат отделени за една специална цел, за създаване нещо трайно в нашия стопански живот. Някой казаха да се дадат за пътища, други — за язовири и т. н. В тази насока ние социалдемократите сме съгласни, сумите, които ще се изземат, да бъдат вложени в гражданска, строителна работа, която ще даде един резултат дълготраен и полезен за народа. Правото на държавата да търси от тези, които незаконно са забогатели и чрез спекула са придобили имоти, се корени в желанието на народа да не търпи ограбване. Туй е юридическото, правното основание на тия искове. В случая никой не забравява на отделното пострадало лице да доказва своето право и да търси възмездие за това, с което е ометено. Но тая работа ще бъде много мъчна и невъзможна. Мъчно може да се индивидуализира всеки отделен случай и да се търси размерът на щетата. Най-реално пострадалият ще бъде възмезден чрез държавата, която ще ги реставрира в случая, която ще ги върне обратно, която им е било изнето, и ще го вложи в последствия, както казах, за задоволяване нуждите на народа и държавата. Само по този начин ще може да се получи удовлетворение от всички онези, които извършиха престъпления и безчинства. Докато една си жертвуваха главите било в пламката, било на фронта, било в предприятия, било в мина, други крадеха. Ето, за тях е тоя закон.

От името на нашата парламентарна група заявявам, че ние по принцип ще гласуваме законопроекта така, както е предложен, но в комисията, където ще бъде изпратен, си запазваме правото да искаме оточяване на някои текстове, за да можем да извадим зъбите на овези, които искат да кажат, че тоя закон ще бъде вреден, в които приказват каквото шат. И опозицията вече разпери това. Днес в „Свободен народ“ си е позволил да хвърли кал върху нашата парламентарна група, като че ли ние сме се съгласили с един други разбираня, различни от ония, които сме поддържали досега. Този е нашият отговор. Аз го дадох и на тях, и на всички, които искат да слушат. (Ръкоплескания)

Председателствуваш Георги Трайков: Има думата народният представител г-н Христо Юруков.

Христо Юруков (р): (От трибуната) Народни представители и представители! Войните винаги са смущавали стопанския живот на една страна повече или по-малко, в зависимост от стабилността на установения в нея обществен ред. Мирното стопанско развитие се нарушава. Производството на блага, които са предназначени да задоволяват обикновените ежедневни нужди на населението, спада много, а в много случаи се прекратява напълно, за сметка на производството, което трябва да отговори на нуждите на войната. Известна ни е много добре нашата обстановка. Годиш наред стопанството ни се измущава за потребите на германската военна агресия. Народът ни измъчи през последните няколко години, както и през първата световна война, преживя небивали лишения и страдания. Над всичко, той даде и този път десетки хиляди жертви, убити и ранени. Една истинска трагедия, последните от които, въпреки всички грижи на сегашното управление, дълго още ще се чувствуват.

Докато обаче грамадната част от населението по градове и села понася годините на тежки сурови изпитания през и след войната, една незначителна група от алчни хора използват обстановката, за да вършат спекула и натрупват богатства. Опитът от времето след първата световна война, а и през течение на мирните години до последната война им действуват окуражително. Те са се научили да гледат на държавата ни като на безсилна, дори едва ли не на благосклонна към тия „естествени“, „законни“ начини на капитало-

Нима има някой, който да не знае, как тия групи от спекуланти с всички средства, които им подсказва тяхната търговска хитрост, използват народните бедствия и безгрижията на държавните управници, за да забогатяват незаконно? Изкориства се служебното положение, нарушават се законите, злоупотребява се при държавните доставки. Закупват се стоки в големи количества и се крият, за да се пуснат на пазара по-късно или по-късно или пък да се продават на баснословни цени по эндоините и незадължителните изчерпана борса. Когато тия цялата тази дейност се извършва не от частни лица, а от обществени и държавни служители — чиновници, народни представители и министри, ръководители на стопанския, административен и политически живот в страната ни — ясно е, колко неизмеримо по-голяма е престъпността им по отношение на отечествените интереси. Вместо да бъдат верни стражи на поста, на който са поставени, те използват поверените им места, за да натрупват незаконни богатства и си осигурят за дълги години охолни, безгрижен живот.

Не са рядко явление подкупите. Използува се политическото влияние, за да се добият материални блага. Безбройни са тия пътеки, и те трябва най-сетне да бъдат окончателно прекъснати. Трябва да се даде едно морално удовлетворение на милионите изстрадали граждани от нашата страна, преминали през толкова изпитания, да им се върне вяра в собствената им държава, която, вира заслужено бе помрачена, за да не кажем напълно унищожена, в течение на последните няколко десетилетия.

Държави, които не обръщат внимание на съществуващата корупция, която спокойно гледат на своите користолюбиви служители, които си затварят очите пред натрупаните по незаконен път богатства, губят от престижа си. Какво може да се мисли за такава държава, в която много крупни сделки стават само при намесване в тях на някои влиятелни личности? Народът ни бе загубил вяра в държавата си. Дори на нея той бе наклонен да гледа враждебно. Независимо от многото други причини за това, една от най-сериозните е и тази — безсилието на управниците му да се справят с корупцията.

Държавата ни след 9 септември, отечественофронтовската държава, не може, не бива и няма да бъде такава. Тя има доверие и подкрепата на целия народ и естествено е, в редната мрежа, които взема и ще продължава да взема за политическото, стопанското и моралното закрепване, да бъде и тая с настоящия законопроект. Необходимо е да се нанесе решителен удар върху ония стопански среди, държавни и обществени служители, които не са се стеснявали през времето, когато народът гладуваше, мизерствуваше и се бореше и воюваше срещу фашизма с цената на скъпи кръвни жертви, да живеят един безгрижен охолни живот и да използват тъмните и нечестиви пътеки за натрупване на богатства. (Ръкоплескания)

С законопроекта, който ни се представя за разглеждане и приемане, се пристъпва към осъществяване на една от най-важните точки от програмата на Отечествения фронт, обявена още на 17 септември 1944 г. от министър-председателя г-н Кимов Георгиев. Казвам само „пристъпване“, защото съществено е този законопроект, станал вече закон, да се прокара смело, бързо, по внимателно на дело в живота. (Ръкоплескания) Ще стане ли това? Отговорът трябва да бъде само утвърдителен.

За да се засили увереността ни, че не ще се допуснат при приложението на закона груби грешки, че наистина ще се постигнат резултатите, които се целят, без да има опасност да изникнат каквито и да било смущения в стопанския живот и правния ред на страната ни, ние ще искаме в комисията по Министерството на правосъдието да се прокарат известни изменения и допълнения в законопроекта в следните насоки.

Първо. Трябва да се внесат подобрения в процедурата по установяване на имуществата, предмет на тоя закон. Желателно е например да се прибегне до сътрудничеството на давещата власт.

Второ. Намираме, че разпоредбата на чл. 5, точка „в“, от законопроекта несправедливо застрашава имуществата на третите лица, които нямат нищо общо със спекулантската дейност на продавача и които са в повечето случаи дребни съществувания, закупили имоти със средства, добити от труд и икономии.

Трето. Като се има пред вид, че по-голямата част от случаите на спекулантски забогатявания са ставали през времето на военната конюнктура, намираме, че трябва да се постави на обсъждане в комисията въпросът за давностния срок и т. н.

Трябва веднага да добавя обаче, че за нас най-голямата гаранция, че наистина няма да се допуснат злоупотребения при приложението на закона, е самото управление на Отечествения фронт. 9 септември естествено е да сложи край на фашизма и формалната демокрация от миналото, не само като политическа и стопанска, но и като морална система. Въпреки всички затруднения, които произтичат от страшното наследство, оставено ни от миналия фашистки режим, от водената отечествена война срещу германския окупатор и от незапомнената досега суша, кадрите на Отечествения фронт, учейки се в процеса на работата, започват вече успешно да се справят с тежките задачи, които животът поставя днес. (Ръкоплескания) Успешно и твърдо се изгражда една нова, действително демократична и социално справедлива България. Силите, които действуват за това, са именно и най-сигурната гаранция, че настоящото мероприятие, толкова необходимо за прочистване моралната атмосфера в нашето изстрадало отечество и толкова очаквано от народа ни, като справедливо възмездие срещу незаконно забогателите, наистина ще се оделотвори.

Народни представители и представители! Парламентарната група на Радикалната партия ще гласува по начало предложението законопроект за конфискуване на придобитите чрез спекула и по незаконен начин имоти като съчетава с него и ще се допусне значително за прилагане на дело аранията на само-... прав... По

този начин ще се подчертае недвусмислено, че днешната действително демократична държава държи за частната собственост и инициатива, но не ще позволи да се правят злоупотребения за сметка на общонародните ни интереси. (Ръкоплескания)

**Председателстващ Георги Трайков:** Няма записани други оратори. Ще поставя законопроекта на гласуване.

Който приемат на първо четене законопроекта за конфискуване на придобитите чрез спекула и по незаконен начин имоти, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Десет минути отид.

(След отидна)

**Председателстващ Георги Трайков:** (Звъни) Заседанието продължава.

Преминуваме към точка втора от дневния ред:

**Първо четене на законопроекта за обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото.**

Моля г-на секретаря да прочете законопроекта.

**Секретар Костадин Трендафилов (зв):** (Чете)

### „МОТИВИ

към законопроекта за обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото

Г-да народни представители! От 1938 г. Министерството на земеделието и държавните имоти насърчава строежа на обществените фурни-комбинати в селата при общини и кооперации.

Нуждата от тях за селото отдавна е позната, вследствие на което тази инициатива на Министерството на земеделието бързо се подхваща от жителите на много села и ежегодно се разширява.

Чрез обществените фурни-комбинати се осъществява снабдяването на селското население с ежедневния хранителен продукт — хлябът — в най-добро качество и на най-ниска цена. Селската жена се освобождава от обременяващия я прекомерен труд: реализира се голяма икономия на зърно, на средства при производствения процес и на горивни материали, чрез което на народното стопанство и държавното съкровище се спестяват милиарди лева.

С втората част на комбината — банята и пералнята — се внася преврат в живота на селото от хигиенично и здравословно гледище.

Строежът трябва да се извърши от общини и кооперации съвместно или поотделно, като се дава предимство на общините.

3 години, през които започва провеждането на тази инициатива, трябваше да се върви срещу една закоравяла традиция по отношение приготвянето на хляба. Това положение съществува на повече места и до днес.

Налага се, стопаните членове на създадените кооперации да се задържат и към тях да се привлечат нови.

Най-мощното средство за случая е евтиният и доброкачествен хляб, с какъвто фурни-комбинати трябва да снабдяват селското население. За тази цел се наложи да се дадат засми с мален лихвен процент и редица привилегии, предвиждани в настоящия закон, чрез които това поевтиняване се осигурява. Без предвидените привилегии до времето на масовото членуване в кооперативите за хлебопроизводство и хигиенизиране на селото, може да се стигне до положението, заплащаните разходи за производството на хляба да се изравняват с пазарната цена, което ще разочарова и отблъсне всички членуващи там.

За улеснение организацията на това мероприятие и правилния му вървеш се изработи правилник-наредба за „Стопанисване и управление на обществените фурни-комбинати“, публикуван в „Държавен вестник“, брой 234/1941 г.

В началото, когато тази инициатива се зараждаше, беше възможно да се процедира само по този правилник, днес обаче, когато тя се разширява толкова, че се очертава като крупно мероприятие, което ще обхване постепенно всички села на страната, и по-малко въпросът засяга и други ведомства, а правилникът не обхваща цялостно материята, налага се тя да бъде уредена по законодателен ред.

Като излагам това, моля, г-да народни представители, да одобрите чрез надлежно гласуване предложения законопроект.

Гр. София, 18 януари 1946 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Д-р М. Геновски

### ЗАКОНОПРОЕКТ

за обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото

#### I. Цел

Чл. 1. Целта на настоящия закон е да се създадат обществени фурни, комбинирани с баня, пералня, с дезинфекционна камара и там, където е необходимо — с консервна работилница, сушилни за плодове и зеленчуци и пушалня за месо в селата и градовете с земеделско население, с което се постига:

- а) получаване евтин и доброкачествен хляб;
- б) снабдяване на селското население с разнообразна и евтина храна;
- в) пълна контрола по приготвяне на хляба и други хранителни продукти;
- г) освобождаване селската жена от прекомерен труд;
- д) икономия на горивни материали;
- е) създаване условия за хигиенизиране на селото.

Когато в някое населено място има построени като самостоятелни предприятия някои от изброените по-горе анекси, фурната се строи без тях.

Чл. 2. От обществените фурни-комбинати могат да се ползват всички жители на населеното място, без разлика дали са членове или не, по правилника, изработен от управителния съвет на комбината и одобрен от Министерството на земеделието и държавните имоти.

#### II. Организация

Чл. 3. Обществените фурни, комбинирани с баня, пералня и др., се строят, обзавеждат и стопанисват от общините или съществувашите кооперативни сдружения съвместно или поотделно, като се дава предимство на общинската инициатива.

Ако в някое населено място, нито общината, нито съществувашата кооперация не могат да предприемат строежа на фурни-комбинат, допуска се учредяването на специална за целта кооперация.

Забележка. При случай на спор между общината и кооперацията в дадено населено място, кой да построи фурни-комбинат, спорът се разрешава от областния директор.

Чл. 4. Членове на сдружението за хлебопроизводство и хигиенизиране на селото могат да бъдат всички жители в селището, които са български поданици, без разлика на народност и пол, пълнолетни, разполагат с имотите си, имат граждански и политически права и не са вредни за целите и интересите на предприятието.

Чл. 5. В отделите за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото, създадени към съществувашите кооперативни сдружения, могат да членуват и нечленове на кооперацията.

Като колективни членове в казаните отдели могат да членуват общините и всички публично-правни институти в населеното място.

Чл. 6. Отделите за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото, създадени към кооперативното сдружение, работят за своя сметка и отговорност.

Чл. 7. Дейността на отдела или кооперацията се урежда подробно от устава и правилници, приети в общите заседания, одобрени от Българската земеделска и кооперативна банка в съгласие с Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 8. Плановите за строеж се изработват от Архитектурно-строителното отделение при Министерството на земеделието и държавните имоти, а се одобряват от Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството след предварително приемане от Министерството на земеделието и държавните имоти.

Ръководството на строежите се извършва безплатно от техническо лице, натоварено от държавата, resp. Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството.

Министерството на благоустройството в съгласие с Министерството на земеделието изработва и утвърждава стандартни размери на врати, прозорци, машини, пещи, огнища, резервоари, уреди, инсталации, складове и тяхното разположение.

Чл. 9. Министерството на земеделието и държавните имоти и Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, Българската земеделска и кооперативна банка, съществувашите сдружения и техните съюзи създават при нужда фабрика за приготвяне на пресована мая и построяват стандартни размери специална работилница за изработване на типови пещи за фурни-комбинати, както на всички съоръжения към тях за поддържане и ремонт на същите.

Чл. 10. Министерството на земеделието и държавните имоти, Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството подготвят специален технически персонал за строеж и обслужване фурни-комбинати, за която цел се предвиждат необходимите кредити по съответните бюджети.

#### III. Средства

Чл. 11. Министерството на земеделието и държавните имоти предвижда ежегодно в бюджета си достатъчно суми, необходими за изплащане разликата в лихвата на отпуснатите заеми от Българската земеделска и кооперативна банка на кооперациите за хлебопроизводство и хигиенизиране на селото — за строеж и обзавеждане на фурни-комбинати.

Чл. 12. Отделите за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото и специалните за целта кооперации набират средства за строеж на фурни-комбинати и необходимите към тях анекси:

- а) 20% от фонда за „Общополезни начинания на кооперацията“, към която е образуван отделът в момента на образуването;
- б) специални строителни вноски от всички членове на отдела или кооперацията, размерът, внасянето и изплащането на които се определя по специален правилник, изработен от Министерството на земеделието и държавните имоти, приет и одобрен от общото събрание на кооперацията или отдела;
- в) помощи от общината и други публично-правни институти от населеното място.

Сумите се събират от касиерите на кооперациите и се внасят на влог в Българската земеделска и кооперативна банка.

Чл. 13. За улесняване свой строеж на обществени фурни-комбинати или за подпомагане на подобен строеж от кооперации, всяка община може да се възползва за набирание средства по реда на чл. 74 от закона за селските общини и чл. 76 от закона за градските общини.

#### IV. Управление

Чл. 14. Общинските фурни-комбинати се управляват и стопанисват по реда на закона за общинските стопански предприятия.

Чл. 15. Кооперацията за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото се управлява от:

- а) общото събрание на членовете;
- б) управителния и контролния съвети, избрани от общото събрание.

Чл. 16. Съвместно построените от общини и кооперации фурни-комбинати се управляват от управителен съвет от по равно число представители плюс едно лице, назначено от областния директор, и се стопанисват като кооперативни фурни-комбинати.

Чл. 17. Отделите за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото към създадените кооперации се ръководят, управляват и представляват от управителния съвет на съответната кооперация, подпомогнат от стопанския съвет на отдела. Стопанският съвет се състои от три члена, избрани от общото събрание на участниците в хлебопроизводителния отдел. Един от членовете на този съвет трябва да бъде и член на управителния съвет на кооперацията.

Чл. 18. Функциите на общото събрание на управителния, контролния и стопанския съвети се уредват подробно от устава на кооперацията и правилника на отдела, изработени съгласно настоящия закон и закона за кооперативните сдружения.

Чл. 19. Кооперациите водят счетоводство, съгласно закона за търговските книги, по инструкция, изработена от Българската земеделска и кооперативна банка, а отделите за хлебопроизводство и хигиенизиране на селото имат свое счетоводство, което се изразява от общия баланс на кооперацията с отделна сметка.

Чл. 20. За провеждане на своята дейност отделите или кооперативните сдружения набират следните средства:

- а) от дялов капитал, определен по устава;
- б) фондове;
- в) от такси (баня, пералня и др.);
- г) от дарения;
- д) от заеми.

Всички дарения и помощи от държавата, общината и др. се отнасят в фондовете на кооперацията.

Чл. 21. Отделът или кооперацията за хлебопроизводството и хигиенизиране на селото учредява следните фондове:

- а) резервен фонд;
- б) фонд подобрене;
- в) консумативен дивидент.

По решение на общото събрание на кооперативното сдружение и отдела към кооперацията могат да се учредят и други фондове. Изразходването на фондовете става по реда, определен от устава на сдружението и правилника на отдела.

Чл. 22. Разпределението на печалбите и загубите на кооперативното сдружение в отдела се определя в устава и правилника.

## V. Насърчения

Чл. 23. За насърчение на фурни-комбинати общината, отделът или кооперативното сдружение се ползват от следните привилегии:

- а) получават 4% лихвен заем от Българската земеделска и кооперативна банка по специална наредба, като разликата от лихвата се плаща от Министерството на земеделието и държавните имоти, с предвидените ежегодно за тази цел суми по бюджета на Министерството;
- б) освобождават се от данък-сгради и данък-занятие;
- в) доставките за кооперативните фурни-комбинати храни в хлебопроизводителните райони се превозват по българските държавни железници по най-облагодетелствуваната тарифа с предимство;
- г) получават безмитни машини, съоръжения, уреди и материали, внасяни от чужбина за строежа и обзавеждането на фурни-комбинати;
- д) получават безмитни горивни материали, необходими за всички двигатели към фурни-комбинати;
- е) каменните въглища, дървата и други горивни материали за нуждите на фурни-комбинати се превозват по българските държавни железници по най-облагодетелствуваната тарифа с предимство и се заплащат с намалени цени;
- ж) плановите, описанията на работите и сметките за фурни-комбинати се изработват безплатно от Архитектурно-строителното отделение при Министерството на земеделието и държавните имоти и се освобождават при одобрението от такси, герб, берин и др.;
- з) даване линия за строежа на фурни-комбинати става безплатно;
- и) необходимата площ земя за изграждане на фурни-комбинат се отпуска от общината на кооперацията безплатно, като кооперацията се снабдява с нотариален акт.

Ако общината не притежава подходящ за целта и леснодостъпен парцел, отчуждава се някой частен такъв, по реда на закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза. Отчуждаването извършва общината за своя сметка.

## VI. Общи положения

Чл. 24. За приложението на настоящия закон се издава правилник, одобрен от министъра на земеделието и държавните имоти, с който се урежда начинът, по който ще се образува специална кооперация за кооперативно хлебопроизводство и хигиенизиране на селото; приемането на фурни-комбинат след завършването на строежа, ръководството и контролът на фурни-комбинати, администрирането, вътрешният ред и пр.

Чл. 25. Всички незасегнати от настоящия закон въпроси се уреждат въз основа на закона за кооперативните сдружения.

Чл. 26. Настоящият закон отменя всички досегашни закони, наредби и правилници, които му противоречат.

Председателстващ Георги Трайков: Има думата г-н министърът на земеделието и държавните имоти.

Министър д-р Михаил Геновски: (Посрещнат с ръкопесания) Другарки и другари народни представители! Аз имам смелостта да поддържам, че законът за общественото хлебопроизводство и хигиенизиране на селото е една брънка от веригата, едно звъно от броещата на големите мероприятия, които са начертани в платформата на Отечественния фронт и които ще трябва да променят из основно живота на нашия народ. Този закон засяга една от основните характерни черти на бита на нашето село. Съвършено безспорно трябва да приемем, че изменението бита на нашия народ може да легне и да се развие върху основите на една дълбока стопанска промяна. Но заедно с това ние трябва да признаем, че културният стремеж на нашия народ е толкова очевиден, че дори при най-тежките условия, при които в миналото живееше, той можеше да създаде сам толкова много за подобрене на своя живот. Онова, което народът сам поде в тази насока, ние днес трябва да го канализираме, трябва да го улесним и трябва да създадем онези благоприятни законодателни, стопански, обществени и културни предпоставки, при които този негов стремеж би могъл да бъде добре и бързо осъществен.

Всички вие, народните представители от това първо отечественофронтовско Народно събрание, познавате много добре бита на българското село. През разделената на две предизборна кампания за произвеждане на тези законодателни избори, които ни докараха тук, вие обикаляхте българските села. Смятам, че тези, които са избрани на голяма София, и те обикаляха селата, защото и те имаха в своята избирателна колегия села. Ето ви Драгалевци, ето ви Бояна, ето ви Горна баня. Това са все села. И затова всички вие добре познавате този бит.

Нека ми бъде позволено само да подчертая пред вас, че битът и трудовите условия на нашето село са твърде първобитни, твърде изостанали. Най-напред нашият народ, колкото и да има стремеж тъй някак да разпери криле, да се вдигне нагоре към висините, да си създаде по-добри условия на живот, все нещо го дърпа надолу към земята. Това е немотията, това е бедността, това е невъзможността да постигне онова, което той вече е проумял, че е добро. И затова ние можем да констатираме, че тогава, когато, да речем, в столицата има трамвай, има вече такива големи постижения, само на 20, на 15, на 10 километра от столицата има села, които са съвършено изостанали назад.

Ние имаме една обстановка, при която нашият селски народ, като работи, се изтощава, а добивът от неговия труд е недостатъчен. До голяма степен това се дължи на нерационалните способи на стопанисване. И аз ще имам случая подир малко да съобща вниманието ви върху това, че нашето селско хлебопроизводство се характеризира с тази особеност на нерационалност. Вие знаете, че в работните сезони, когато трябва да се сее, да се копае, да се жъне, да се прибира реколтата, работният ден е, бих казал, неограничен, там денят се слива с нощта, хората започват да работят от тъмно до тъмно. А през зимното време, когато обикновено мъжете в селата са по-свободни, селянката е не по-малко заета в работа, отколкото през лятното време. Тя преди, тъй, работи, за да може да облече своите деца, да може да ги обуе, да може да обзаведе цялата къща.

Трудовата обстановка, която там съществува, която по своята същина е твърде тежка, е отежнена и от начина, по който, да речем, тия хора произвеждат своя хляб. От друга страна ние можем да констатираме заедно с това, че бедността на тия хора не им дава възможност да подобрят живота си и тогава, когато добре разбират и се стремят да си създадат по-добър живот. Много често обикновено явление е едно семейство в село да живее зимно време в една единствена стая. Най-напред нямат големи къщи, а на второ място нямат и възможност да отопляват къщите си, защото там няма двойни прозорци. Нещо повече, там често липсват стъкла, и с вестници или по друг начин се заместват стъклениците. И затова там зимно време се събират всички в една стая. Обикновено явление е да влезете зимно време в къща, където има малко дете, и да видите, че всичко е задъшено, че пелените са прострени до печката. А ако влезете денем или вечер, когато се събират на трапезата, ще видите, че живеят по 5-6-7 души. И тогава чудно ли е, че наистина туберкулозата, която обикновено е бич за населението в крайните квартали в европейските страни, у нас е взела и продължава да взема най-големи размери именно между селското население!

Това показва, че наистина там обстановката е извънредно тежка. И ние като разглеждаме тази обстановка, трябва да търсим онова, което е по нашите сили, за да можем да я променим. Ние трябва да намерим способи да организираме възможностите на тия хора, да могат те чрез организиране на своите възможности, чрез активна наша ръководна или чрез непосредствено участие подкрепа да променят своето съществуване.

Хлябът е основна храна на нашия народ, а производството му в нашето село става обикновено при извънредно първобитна обстановка. Лятно време в селата, където много рядко има дюпелисване с дъски, е обикновено явление да виждаме по земята как подскатат бълхите. Когато София беше бомбардирана, тогава много софиянци разбраха, че не можело да се живее добре в село, защото имало много бълхи. Има ги, защото обстановката е такава. И обикновено явление е, когато селянката меси хляб, да видите наоколо да подскачат бълхи и по някой път, без да ще, да замеси и някоя бълха в хляба. Само това е достатъчно, за да твърдим, че обстановка, при която нашите селянки замесват хляба, е съвършено нехигиенична. А хлябът, както казах, е основната храна на нашия народ. Нашият народ не казва: „Ла седнем да се храним“, а казва: „Хайде да седнем да ядем хляб“, защото наистина нашият народ яде хляб.

Средно за едно деценошие, при умерен труд, на един човек средна физика са необходими от 2.800 до 3.000 калории. а един

килограм хубав пшеничен хляб дава до 2500 калории. И затова нашият народ, когато не може да получи нещо друго, той търси най-напред да ява хляб. Когато трудът е усилен, тогава не стига един килограм, самият трябва да е по-голям. Може би онова, което нашият селски народ получава количествено, го задоволява в първоначално време, но качествено то не задоволява потребата от това количество калории. При това хлябът не винаги е добре замесен, не винаги е добре изпечен, не винаги е добре изпечен. А ние знаеме, че обикновено в една селска къща се пече хляб една-две пъти. И докато първият ден хлябът е още топъл, то на третия, четвъртия ден, към края на седмицата, към седмия ден вече хлябът е сух. И ако първия ден хлябът не е хитен за стомаха, защото е още топъл, то на седмия ден пък никак не е удобен за зъбите. Нашият селски народ трябва да получава хляб, който да не е нито топъл, нито твърд, както по някой път се яде. На село предимно да да заместят повече хляб, за да се втвърди, да стане бял, та да може да ги засица по-добре, да може да задоволява потребата им. Това е своето рада селска хлябна икономия.

За да се направи сметка за това, колко струва хлябът, или колко струва производството на хляба, аз бих могъл да ви дам следните данни, които са набрани при анкети, които са правени от министерството. Почти всяко домакинство си има своя мляк, и както сте забелязали, на много места тя е дори зряла, на два-три-пет метра от къщата. Това е лятната пещ, в която се пече хлябът. За такава селска пещ, за да може да се изпече, да се метне една фурия хляб, се употребяват 30 кгр. дърва. Турете ги по 2 лв. кгр., това прави 60 лв. само за гориво. Обикновено в една селска пещ се изпечат 15 кгр. хляб. Това значи, че само за гориво за един килограм изпечен хляб в обикновена селска фурия отиват 4 лв. Четирима лева за един килограм хляб, изпечен в селска пещ! Разходите за производството на самия хляб могат да бъдат определени така. За месец за 15 кгр. хляб се употребява 1 час; за опалване на фуриата — час, час и половина; за печене на хляба — час, час и половина. Всяко това прави около 4 часа. Ако приемете, че там средното работно време е 10 часа, при надница да речем 150 лв., това прави за 4 часа за една фурия хляб — 60 лв. Да вземем под внимание и другите разходи, които са необходими за мляк 2 лв.

Някой от народните представители: Не туряме мляк.

Министър д-р Михаил Гевоски: Ако не слагат мляк, поддържат хляс. За сол отива към 1 лв. — думата е за 15 кгр. хляб. Солта много подскача. За един хляб ще бъде около 15—20 стотинки. При това положение ние имаме следните разходи за един килограм хляб, изпечен в селска фурия: за гориво 4 лв., за персонал 14 лв., за мляк и сол — 15 стотинки. Когато правим оценка на труда и другите материали, това прави за 1 кгр. хляб 18.14 лв.

З едно селско домакинство се меси хляб годишно около сто пъти. При едно месец, както преди малко подчертах, за опичане на хляба трябва четири часа — значи годишно над 400 работни часа отиват само за производство на хляб. При 10 часа работен ден това е равно на 40 дни — един месец и десет дни, или горе-долу една осма от годината една жена трябва да употребява за производство на хляб. Ако оцените този труд при надница 150 лв., ще получите сумата 6.500 лв. Ако приемете, че ние имаме в страната около 900.000 домакинства и че средно всяко семейство има по шест членове, то в такъв случай, ако приемем, че пет милиона от цялото наше население — около седем милиона души — се хранят с такъв хляб, производството на този хляб струва годишно 32 милиарда лева.

Ако ние направим една сметка за онова, което е необходимо за производството на хляб в фуриите-комбинати, ще получим следния резултат. Горн се обикновено за един килограм хляб 210 грама дърва — ако с дърва бихме произвеждали хляб в тия фурии-комбинати; а на много места ще се употребяват въглища. Следователно ние имаме разход за гориво около един милиард и петдесет милиона лева. А по начина, по който се горн в нашите фурии, при 900—920 хиляди домакинства, при 100 опичания на хляб в едно семейство, горивото за произвеждане на хляб за едно население от 5 милиона души струва над 3 милиарда лева, или точно 3 милиарда и 20 милиона лева. Ето ви разликата между хлебопечене на домакини, при изпичане на толкова огромно количество дърва, и при производство на хляб чрез фурии-комбинати — над 2 милиарда лева.

Националният доход през миналата година възлиза на 100—120 милиарда лева. Ако съпоставите тази цифра 2 милиарда лева, колкото бихме могли да спестим от горивото само, с тия 100—120 милиарда лева национален доход през изтеклата година, ясно е каква голяма част от този национален добив представлява икономията, която бихме могли да направим — 1/50 част.

От това съпоставяне, което аз ви направих, явствува, че идеята, която от десетина години тлее в низините — казвам тлее, защото няма кооперация, няма бих казал истински народен селски учител, няма местен политически деятел, демократичен народник, който да не мечтае да види създаването на една фурия-комбинат в своето село, в своето населено място — трябва да я оделотворим, на тая идея ще трябва да дадем живот, трябва да я раздухаме, тя трябва да се разгоря, върху нейния огън, бих казал, трябва би да сложим да печем хляба на нашия народ.

Досега в тая насока от 1940 г. са били предприети следните мероприятия, които са се улесни осъществяването на тая идея. Най-напред в 1941 г. е създаден един правилник за подпомагане строежа на такива фурии-комбинати. Според този правилник се отпускат заеми от Земеделската банка с 7% лихва, а последователно тази лихва досега е поемана от държавния бюджет и фактически по този начин чрез съответни параграфи от държавния бюджет тези заеми са станали безлихвени. Създаден е освен това и един правилник за стопанисването и управлението на такива

фурии-комбинати. Техният строеж обикновено е бил осъществяван от кооперативите и от общините. Досега в цялата страна са били построени, съвършено завършени такива фурии-комбинати в 12 села, от които само в едно село напълно завършена и функционална фурия е била общинска. Освен това построени са други 5 комбинати, но още не са инсталирани машините; имаме в строеж отделно 4, имаме и други 2 обикновени фурии-комбинати, с по-примитивни средства изградени. От тези, които досега са изградени или са в строеж, 16 са кооперативни и 8 общински. Отделно Земеделската банка е отпуснала заеми на 18 общини и 24 кооперации, общо за сума 21.700.000 лв., които средства обаче не са оползотворени. Основната причина е липсата на машини и материали, за да може да бъде извършена постройката.

Освен това досегашната практика е дала още едно помагало, още едно напътствие — това е правилникът за вътрешния ред в тия фурии-комбинати. Чрез тоя правилник са оточени следните ръководни места: майстор-хлебар, който отговаря за реда, за правилното извършване на работата, който е, бих казал аз, върховният ръководител на фуриата-комбинат; огняр, който се грижи за поддържане на машините и за правилното горене; пекар, който има специалната задача да се грижи за изпичането на хляба, и най-сетне — магазинер. Досегашните фурии-комбинати напред в страната са имали най-малко четири души персонал.

Как е ставало използването на фуриите-комбинати досега? Тези типови фурии-комбинати, които са строени по планове, разработени от Министерството на земеделието и от Министерството на благоустройството, имат две пещи — една горе и една долу, всяка от тия пещи има обикновено площ от 6 квадратни метра и обикновено всяка една от тях може да изпече 20 хляба. Употребявано е гориво — въглища 240—250 кгр. или дърва 250—300 кгр. В 24 часа фуриите-комбинати могат да изпратят 10 тона вода до 70—80°. Към тези фурии-комбинати има и бани. Тия бани са обслужвали средно за час по 16 души при използване на три курва и два душа. А освен това към тях се правят перални, в които могат на ден да се обслужат 20 домакинства. На много места има разширение на тези комбинати: построени са и сунални. А има и места, където комбинатите са съчетани с други стопански постройки, какъвто е случаят в с. Блъснечко, където фуриата, банята и суналната се намират на едно място с кооперативната мелница.

Досега изграждането, одобренето на инициативите и насочването на тези инициативи в низините са вършени от службата за подобрене бита на селото при Министерството на земеделието. Имало е две инициативи за създаването на този законопроект: едната е била на Министерството на благоустройството, а другата на Министерството на земеделието. Както виждате от текстовете на законопроекта, макар Министерството на земеделието чрез службата за подобрене селския бит да се старее да ръководи тези фурии-комбинати, все пак на много места в текстовете на законопроекта се споменава Министерството на благоустройството.

Министерството на благоустройството е имало също своя инициатива. За съжаление за тая инициатива аз знам, а също така имам случая да видя и проекта, едва след като вече законопроектът беше арнет от Министерския съвет. Затова бих молил комисията да има пред вид този проект, който е изработен от Министерството на благоустройството и в който има известни текстове, които могат наистина да ни ползват. По този начин опитът, който Министерството на благоустройството е имало, ще бъде съчетан с опита, който Министерството на земеделието, респективно службата за подобрене бита на селото, е имало досега.

Това, което е най-интересното в този законопроект, то е, че строежът на такива комбинати може да бъде извършван както от общините, така и от кооперациите. В едния текст се подчертава, че се дава предимство на общинските строежи. От наблюдението, които Министерството досега има от досегашната практика, можем да констатираме, че общините са се оказали по-лоши стопани на фуриите-комбинати, отколкото кооперациите. Ние обаче трябва да смятаме, че досегашната авторитарна система на управление на общината е допринесла за този резултат и че отечественофронтиската власт ще се насочва именно към обществените инициативи. Ние трябва да разчитаме, че в най-скоро време ще изникнат нови общински и държавни предприятия и ще можем да очакваме, че те няма да имат този начин на стопанисване, какъвто досега са имали много държавни и общински предприятия.

И затова Министерският съвет, когато обсъждаше проекта, сметна, че трябва да се даде предимство на общината. Най-напред иде строен общината, тя ще бъде улеснена; ако тя не би строила, тогава кооперацията ще строи. Ако обаче се яви съвствование между общината и кооперацията, в такъв случай разрешението на въпроса, кому да се предостави изграждането на фуриата-комбинат, се дава от областния директор.

Службата за подобрене бита на селото при Министерството на земеделието обаче смята, че този въпрос трябва да бъде разрешаван не от областния директор, а от една комисия при самото министерство, в която да участвуват представители на Министерството на земеделието, на Министерството на благоустройството, на Министерството на вътрешните работи и евентуално на Земеделската банка, защото в края на крайната изграждането на тия фурии-комбинати ще бъде възможно само при една ефективна, богата кредитна помощ, която би дала Земеделската банка.

За една такава фурия-комбинат при днешните условия, при днешните цени на материалите, са необходими 5 милиона лева. Влагането на тия пари от една кооперация или от една община не винаги може да е тъй лесно. И затова вероятно напред Земеделската банка трябва да се притичва на помощ.



В законопроекта се предвижда тия заеми да бъдат безлихвени, а с намален лихвен процент — 4% лихва. Фактически обаче досегашните инициативи са били проведени с безлихвени заеми. Лихвите са лягали върху бюджета на държавата. Така през 1941 г. в § 120 от бюджета на Министерството на земеделието има предвидени разходи за подобрене бита на селското население — изброяват се за плащане лихва на Българската земеделска и кооперативна банка, за получените заеми за общини, кооперации и други обществени институти, за постройка и обезавеждане на обществени консервни работилници, сушилни, обществени фурни, комбинирани с бани и перални — 4½ милиона лева. В бюджета за 1942 г. в § 62, точка „б“, са предвидени 3 милиона лева; в бюджета за 1943 г. в § 68, точка „б“ — 2½ милиона лева; в бюджета за 1944 г. в § 68, точка „б“ — 1½ милиона лева; в бюджета за 1945 г. в § 100, точка „в“, не само за тази цел, но между другото и за тази цел са предвидени 1.500.000 лв. Както виждате, всяка година кредитът е намаляван.

Сега, когато този въпрос се обсъждаше в Министерския съвет, Министерският съвет прие, че все пак една минимална лихва трябва да бъде заплащана. Имаше колебание дали да бъде 3% или 4%. Министерският съвет прие 4%, като разликата до нормалния лихвен процент, по който Земеделската банка отпуска своите заеми, бъде поемана от държавата като една помощ, която се дава на тия инициативи. И ние виждате, в глава пета има изброени насърченията и между тях първата точка, точка „а“, гласи: „Заеми, които се отпускат от Земеделската банка при олихвяване 4%.“ А разликата до лихвения процент на тия заеми, определен в тарифите на Земеделската банка всекигодно, ще се поеме от бюджета на държавата.

Оня ден ние имаме случай, една кооперативна организация да я превърнем в държавно-кооперативна. Това беше комбинатът „Минкова махала“. Онова, което ние там сторихме, очевидно трябва и тук да го сторим, защото на много места общината или кооперацията няма да могат така лесно да насочват тези мероприятия, а най-добро то ще бъде те да съчетават своите възможности. Кооперацията има свой фонд „Културни мероприятия“, а общината, по реда на чл. 74 от закона за селските общини и чл. 76 от закона за градските общини, може да отдели за тая цел 1% или 2% върху целия свой бюджет. Но и то може би няма да бъде достатъчно. И затова Министерският съвет, който одобри този законопроект, смята, че е добре да даде възможност за едно съчетаване на възможностите и усилията на селската община и на селската кооперация.

И в такъв случай пред нас се поставя въпросът: как да организираме управлението? Когато фурната-комбинат е само общинско мероприятие, тогава имаме специален закон — законът за общинските стопански предприятия, когато тя е само кооперативна — законът за кооперативните сдружения ще бъде приложен, доколкото този закон не съдържа специални постановления. Но когато това предприятие е смесено, е общинско-кооперативно, в такъв случай законопроектът предлага: половината членове от управата да се избират от членовете на кооператива, а половината да се назначават от общината, като един, който би могъл да бъде арбитър евентуално, бъде назначаван от областния директор. В тази насока обаче мене ми се струва, че комисията би могла да помисли върху възможността, участието на общината да бъде пропорционално на нейното делово участие в самия комбинат. Ако една община, да речем, отдели само 200.000 лв., а кооперацията даде останалите 4.800.000 лв., тогава ясно е, че кооператорите, които ще бъдат и непосредствените консуматори на това благо, ще кажат: „Откъде накъде общината ще участва наравно с нас.“ В тая насока е новата линия, която би могла да бъде наречена отечественофронтовска линия — да се съчетава кооперативната дейност с общинската и държавната, да се образуват държавни кооперативни предприятия. Тази линия очевидно ще бъде засилвана. По нея ние ще тласнем голям брой от нашите бъдещи мероприятия.

Ще трябва наистина, прокарвайки тая линия, тласкайки по тая линия развитието на много от нашите културни и стопански мероприятия, все пак да запазим демократическия принцип, да дадем възможност на народа да си каже думата. И ние не напразно поддържаме, че Отечественният фронт е най-съвършената, най-високата степен на демократизиране на нашата общественост. И затова нашите мероприятия и нашите дела трябва да носят демократически отпечатък. Ние ще имаме само тогава истински демократизъм, когато народът непосредствено бъде ангажиран да участва и в изграждането на тези мероприятия, и в тяхното ръководство, и в използването на културните блага, които ще дават тия мероприятия. Този демократически принцип ние трябва да проведем и в този закон.

Г-да народни представители! Освен онези съображения, които са легнали в мотивите към законопроекта, аз сметнах за свой дълг да поднеса на вашето внимание и тези материали, с които службата при министерството разполага, за да мога пред вас да подчертая колко това дело, което ние ще трябва да изградим с този законопроект, е огромно.

Ако досега имаме инициативи единични, очевидно сега ще трябва тия мероприятия да ги осъществим масово в цялата страна. Само по този начин ние ще можем нашето широко да подобрим условията на живот на нашия народ и да спестим материали — както ви казах, само 2 милиарда лева повече се харчат за гориво годишно — да спестим труд, който трябва да бъде вложен в друго място, и до голяма степен да освободим нашата селянка от мъчителните условия, при които тя работи. И мене ми се струва, че ако този закон получи в най-скоро време живот, то ще бъде преди всичко чрез волята на българските селски жени. Вие знаете, че цялото време когато има усилена работа, селянката ще стане час-

два преди своя мъж. Вечерта е замесила, да речем, хляба или е приготвила всичко, а сутринта ще го размеси, ще го опече, ще сготви и обеда, и тогава ще събуди своя мъж, за да тръгне заедно с него рамо до рамо да отидат на нивата. А вечерта тя ще се върне по-рано от него. И когато ние говорим за това, каква стойност и какво значение има трудът на нашето селско население, трябва да подчертая, че този труд, така обилно, така безмерно вложен в нашите стопанства, с преди всичко труд на българската жена-селянка. (Ръкоплескания) Този законопроект, който ние днес поднасяме, преди всичко ще трябва да ползува тая жена. Защото ако тя се освободи от това, на годината 109 пъти да меси и да пече хляб, бих казал тя ще се роди наново и ще бъде не само благодарна и признателна на Отечественния фронт, който чрез този закон ѝ създава условия да се освободи, но с още по-голяма вяра ще стои тя зад делото на Отечественния фронт, както стоя зад това дело на 18 ноември, когато с нейното активно участие то беше изведено с такъв голям успех и когато 90% от българския народ ни даде своето доверие и ни доведе тук. (Ръкоплескания)

На 18 ноември бай Марин Шиваров, който стои сега там на предния ред, каза: „На 18 ноември ние подписахме една полица“. След изборите на бай Шиваров не му се спяло и бабичката му го пита: „Маринче, защо не спиш, да не би да си подписал полица, та не спиш?“ Той ѝ казва: „Да, подписах полица.“ — „Каква бе Марине?“ — казва тя и скача. Най-много се боят жените, мъжете им да не подпишат полица. Мъжете може да не мислят толкова за къщата, но жените мислят повече за къщата. — „Успокой се“, казва ѝ Марин Шиваров, „не е много страшно“. — „Как, каква полица?“ — пита тя. Той ѝ казва: „Не знаеш ли, на 18 ноември хората ми дадоха доверие, избрах ме народен представител, аз подписах пред тях една полица, поех едно задължение и сега съм длъжен да изпълня това задължение“. Такава полица подписахме всички и сега ще трябва да плащаме чрез такива закони, чрез които ще подобрим живота на нашия народ. Само така ще стане истинското и вярно изплащане на полицата, която на 18 ноември ние подписахме. (Ръкоплескания)

Председателствувал Георги Трайков: Има думата народния представител г-н Диню Тодоров.

Диню Тодоров (з): (От трибуната) Г-жи народни представители и г-да народни представители! След така аргументираният и даден в цифрови данни изложение от нашия другар министър, аз съм в едно стеснение от това, че бих могъл да ви отегча, ако направя едно повторение. Обаче данните, с които аз съм се обобил, ги имам отделно в един бележник и затова не ще повтори нищо.

Г-да народни представители! Сезирани сме от нашия другар министър на земеделието с законопроекта за обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото. Този законопроект идва в нашето отечественофронтовско Народно събрание много навреме, но за голямо съжаление за нашето село той иде твърде късно. Трябваше наистина да се смъкне омразната противонародна фашистката власт, да дойде народното Народно събрание, облечено с голямо доверие на 18 ноември, за да се поставят един след друг големи въпроси, крупни мероприятия, които са в основата на отечественофронтовската програма, които, както се каза преди малко, са наши полици и които наистина отговарят на жизнените интереси на широките народни маси.

Тук му е и мястото да отбележим, че социални грижи за трудния народ в селото и града са полагани в чувствителни размери, в големи размери и от все сърце само от народните представители и народната власт, каквато е днес отечественофронтовската власт, оглавявана от големите политически партии и организации на Отечественния фронт.

В новата ни политико-обществена история само народното правителство преди повече от 20 години на Александър Стамболийски създаде народни закони за подобрене бита на селото, за повече социални грижи за трудещите се, за хигиенизиране на селото, за благоустрояването му и редица още крупни мероприятия, които аз тук няма да изброявам. Днес, след повече от две десетилетия от народната власт на Александър Стамболийски, имаме народната отечественофронтовска власт и първото отечественофронтовско Народно събрание, първия отечественофронтовски Парламент, в който се слагат вече цял низ от закони, за да се отговори бързо на възполющите нужди, на всестранните нужди, стопански и икономически, на нашия хубав и трудолюбив народ.

С поставянето на разглеждане на тези законопроекти, които ще станат закони, се хвърля един тежък камък в застоялото благо на нашата жалка политико-общественост от преди 9 септември — епохата на фашизма. Разбира се, от тласка на този хвърлен камък в застоялото благо има отражение: нададе се един жабешик кръстък. Не е безразлично за нас, г-да народни представители, да си кажем, кои са тези жаби, които врякат ерещу тия законопроекти, които разглежда вече отечественофронтовското Народно събрание. Безспорно ние знаем, че има една така наречена опозиция-реакция; знаем също така, че тя е извън отечественофронтовските среди. Отбелязва се обаче и нещо друго, странно — и в средите на Отечественния фронт се яви кръстък. Аз повече на тази тема няма да се спирам.

Но, г-да народни представители, въпросът е за общественото хлебопроизводство и хигиенизиране на селото. Както е казано и в мотивите на законопроекта, нуждите от обществени фурни-комбинати за нашето село са много отдавна наредели, вследствие на което тази инициатива бързо се подхваща от народа и ежегодно се разширява.

Вам е известно, г-да и г-жи народни представители, че и в фашисткия режим преди 9 септември 1944 г. се насочваше строе-

жът на обществени фурии. Преди малко нашият другар министър даде данните за образуване такива комбинати в селата, изграждани от общини и кооперации, за които имаме и един правилник, публикуван в „Държавен вестник“, брой 234, от 1941 г. Оттогава досега тази дейност беше добре очертана от другаря министър, но все пак тази дейност е била в мъртво състояние. Затова ще се увери и този голям въпрос по законодателен ред, затова е сложен днес на вашето внимание разглежданият законопроект.

А-да народни представители! И фашистките режими правеха разходки към селото, даваха си фалс с паметници и паметници и се загриженост за народоползена дейност в селата, но това родничество със селото беше само с една цел: ако може, да се ограби село, да се надниже там, за да се каже, както в приказката: „Аз съм вашата майка.“ Надниже се, само за да се узвие каквато трябва да се подхване, за да се поддържа консервативността, старото, да се държи народът в мрак и невежество, да се поддържа мрак и невежество в нашето село.

Аз не ще ти убеждавам повече. Противонародната дейност на антинародните дела на фашистките режими са в изобилие от изграждането 9 юни 1923 г. на Цанков и на неговите участници — Филатови, Божиловци, Вагаринови и Муравиеви — до 9 септември 1944 г. През този период не поддържа — само е това — не национални грънци нямаше за селото, не създаване на културни мероприятия и придобивки, не благоустрояване, електрифициране и т.н. И затова селото бе заварено на 9 септември от нашата отечественофронтиска власт в крайно жалка картина: опрабено, в разстроено стопанство, с празни чакани и държавни жамбери и складове, с боси и голи селяни и селянки — с една дума, в окаяно положение. А от друга страна имаше една олигархия, една държавна камирила от експортири-износители и алични корбаджии, нагнута за сметка на народното стопанство към земни богатства, имали си удобни апартаменти и вили, обзаведени най-комфортно. Производствата на народния труд и народната работна сила прехвърляни в ръцете на най-ненавистния, на най-хитрия и кръвожаден термалски империализъм чрез повечените Българя Филатови, Божиловци и една шепла престъпници, които се подвизаха в джопана на цар Борис последна.

Разбира се, Народният съд даде едно възмездие, макар и недоволятелно. А колкото за нагнания и ограбени от народа милиона, има думата разглежданият внага законопроект за конфискуване имуществата, придобити чрез спекула или по незаконен начин. Нашите жилища и кубури села, издарили от природата с богатства, подземи и надземи, български, югославски и латини, разположени в Средногория, Тракийската долина, Дунавската равнина, Тундзинската котловина, Родопи и другде, изнесаха малко грижа ежегодно от страна на властта, за да ги видиш днес в извращено положение. Но, както казах вече — а сега смело ще подхвъртам — те са в тежко и окаяно положение, с неспособност за човешки живот условия, вследствие проявите на фашизма. Това, с което природата облагоустояваше и щедро даряваше селяна и селянка, земнотрудния народ, фашизмът го изгуби. Повече от две десетилетия той безотговорно измисляше жизнените стокове на народа, и народът не можеше да не изпадне в днешното тежко физическо положение.

Т-жи и т-да народни представители! Вие имате, безспорно, отношение към селото, познавате неговите несподоби и сурови условия, защото сте народни избраници, защото познавате от естествения дънер на селото. Да обясвам ли трагедията на селяна и най-вече на селянката, която ден и нощ е в работа на нивата, на лозето, на жътвата, в харман и през зимата има да изпреде, да мате, да плете децата, да плете хляба в държавна плещурка, да пере при кайно негодни условия. И още колко трудности и още колко мъки бих могъл да изброя, които понесе селянката. А не е изключено, когато селянката е на жътва и има малко дете, на обед, когато сляпото тече и велико почива, тя да тръгне да отиде в селото, за да го нахърми и пак да се върне на нивата. Или пък едно дете го гледа лякой в къщи — стара майка, ако има таква или друг някой член от семейството, който не е тъй работоспособен, за да бъде на нивата — на обед да носи малкото слабо дете на нивата, за да го хърми майката. И съвсем не е чудно, когато детето, макар и с торсето малко на измачаната майка от непосилния труд под палешото слънце, заболее и след туй да последва смърт. И колко още страдания има майката-селянка, на която децата и нощта се ливат! Често тя остава без сен и без топлина. Ето животът на селяните, ето картината, ето условията, при които те живеят, и то по вина на тези, които са разполагали с днешната слобда.

Със създаването в селата на обществени фурии-комбинати с баня, пералня, с дезинфекционна камера и т.н., където е необходимо и където условията позволяват, с консервна работилница, сушилня за плодове и зеленчуци и пушилня за месо, ще се отворят на нуждите на населението, което ще получи евтин и добротворен хляб, евтин и разнообразна храна; ще се освободи селската жена от прекомерен труд, ще се реализират големи икономии в горивни материали и в тържени храни при производствения процес, чрез което на народното стопанство ще се спестят милиарди левове.

Вие чухте вече от другаря министър, който даде цифрови данни, какви икономии могат да се реализират. Тук аз съм дълбоко да отбележа, както и другарят министър подчерта, че една голяма икономия ще се получи от горивен материал, от дърво. Това има особено значение за полските краища, където населението използва близките гори. То не дочака да израстнат тия гори, да станат възрастни, а често пъти заобикаля закона и ги меча мисловно-представителни, ние имаме нужда от дървесина, а не от унищожаване на горите, ние виждате каква дървесна маса се уни-

щожава ежегодно. От това нашето народно стопанство страда тежко много и то може да се отбележи в една голяма цифра като загуба. За народното стопанство това струва милиарди лева.

Днес вече не е фашистката лъжедемократия. Народът има своя отечественофронтиска демокрация, която той тича, любя и очича. Тя не е окостенялата форма на фашистката лъжедемократия. Нашата демокрация е народна, народоползена, защото тя си поставя всеки ден нови цели и нови задачи. Деловите вече са разломени и днес щастливо се развиват личните и обществените стремления. Народът различа своя път. Народ и армия, правителство и Народно събрание трасират пътя на своята отечественофронтиска демокрация. И ето една нова задача: строеж на фурии-комбинати. Както каза нашият другар министър, този закон е една брънка от веригата закони, които отечественофронтиското Народно събрание ще даде на народа, който ни облече с доверието си на 18 ноември. Със строежа на фурии-комбинати се създават удобства и хигиена, които освобождават от робия нашата прекрасна селянка. Ние па-тръгваме същата от прекомерния труд. Със строежа на фурии-комбинати с перални, ще се хигиенизира селото и ще се подпомогне в най-висока степен личната и обществената хигиена.

За да ни стане съвсем ясна необходимостта от тая социална придобивка, от това социално мероприятие, необходимо е да направим една бегла характеристика на битовите и стопанските условия и личната хигиена на 80% от българския народ. Българското село в хигиенно отношение е изоставено. Почти няма села с баня, освен ония, които имат минерални извори, и ония, за които вече говориха нашият другар-министър. Хигиенни навици няма създадени веред нашето селско население, липсва всякаква хигиенна просвета. И тъй събитие за нашия селянин е да отиде на баня. Отиващият на баня след прибиране на реколтата за 5-10 дни на баня е придобивано не от хигиенни разбирания, а от необходимостта да се лекува. Пожката полска работа дава изпотвяване, измърсване на тялото. При неспазване на най-обикновените хигиенни изисквания — една баня през седмицата или в две седмици — това води към заболяване на паразити, понав на епидемични и други болести.

Българският селянка, ангажиран с активно участие в стопанството, не може да приключи да отглежда своите деца, зиме да ги изкълпе, преоблече и почисти, а също така да положи грижи за себе си. Болната смъртност веред селските деца иде до голяма степен от липсата на каквато и да е здравна хигиенна просвета и от неспазване на хигиената въобще. Общият баня кооперативната баня в селището ще даде възможност на населението да си създаде здравни хигиенни навици, ще спести много труд и време на нашата отрудена терория-селянка, която ще отведе своите деца в банята, за да ги изкълпе, за да ги почисти и по този начин да насади и в самите тях хигиенните навици. Много труд, време и средства ще се спестят, за да се използват за просвета, за възпитание на децата, за обществена и друга полезна работа.

Без да ви убеждавам повече, г-жи и г-да народни представители, аз смятам, че чрез тия фурии-комбинати ще се повиши личната, а оттук и обществената хигиена; ще се даде възможност на българката с по-малко труд и средства да осъществи своя стремеж за смислен живот. Чрез повишение и заздравяване на личната и обществената хигиена ще предпазим селото от много заболявания, ще подпомогнем за по-цялостно здравеопазване на българския народ. За създаването на физически здрав, духовно просветен и културно издигнат село крайно необходимо е незабавното изграждане на тия фурии-комбинати.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз ще си каже думата и в комисията по целите, която се поставя на фуриите-комбинати, по тяхната организация, средства, управление, настръжение и пр.

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз аз заявявам, че по принцип приемаме този законопроект и ще гласуваме единодушно за него.

Председателствувал Тодор Трайков: Има думата народният представител т-н д-р Сергей Мисирков.

Д-р Сергей Мисирков (зп): (От трибуната) Т-жи и т-да народни представители! Задачата на внесенния законопроект за обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото се свежда към една единствена цел — подобряване бита на населението от селата. И това е най-важната задача, която законът трябва да осъществи.

Законопроектът предвижда една здравно-стопански комбинат, които ще действуват в четири насоки. Първата е създаване населението с евтин и добротворен хляб, който е основната храна на нашия народ. Чина да възпроизвеждам аргументацията на г-жа министра, която беше толкова хубава и толкова подробна.

Преди десетина години Главната дирекция на народното здраве беше направила една малкожа на хляба, който се произвежда в цяла България, в различните краища на страната. На тази изложба сравнително малко беше хубавият хляб. Повече беше сивият, а от някои места здравните служби изпратиха хляб, който приличаше чисто и просто на кал, хляб, от който личеше, че домакините не могат да го приготвяват и че този хляб не може да служи като добра и висококачествена храна за населението. А това води нашето население, особено в производствения райони, към нараждане, към заболяване от редица болести, към изтощение и към разпространение на туберкулоза.

Фуриите ще използват рационално продуктите и ще освободят селската жена от прекомерен труд особено през летните месеци, когато хигиената на селата е особено важна. Ще се запази икономия на материал, което пък има голямо стопанско значение.

Създаването на бани и перални към фурните още повече ще улесни селската жена и цялото население в хигиенно отношение. Излишно е да се говори за ползата от къпането, за ползата от водата и сапуна.

Пералните и дезинфекционната камара ще се отразят благотворно и в друго направление. Ние трябва да признаем, че всред нашия народ особено през последните години доста много са се разпространили паразитните болести, между които е и крастата. Също така и възливостта е доста широко разпространена между иноверното население. Ние имаме в България епидемични огнища на петнист тиф, с които лекарите почти не могат да се справят. Възможно е да се справим с тия огнища по един единствен път, по един единствен начин — чрез поголовното обезвъзвиване и обезпаразитяване на населението. Независимо от това във всяко село, във всяко населено място има и текущи, тъй да се каже, заразни болести, като скарлатина, дифтерия и т. н., които налагат, след изтичането на заразният срок на болестта, дрехите, завивките и пр. на болните да бъдат изпарени, и то да бъдат изпарени без да бъдат изгорени, за да могат и по-нататък да се употребяват. Всичко това ние ще постигнем с фурните-комбинати, които ще се създадат с разглеждания закон.

Където е необходимо, където има условия, ще се създадат консервни работилници, сушилни за плодове и зеленчуци, които работилници ще допринесат пък за стопанското повишаване на някои краища и още повече ще улеснят населението.

Каза се, че начало на тези фурни-комбинати е било сложено с правилника за стопанисването и управлението на обществените хлебопекарници, който е излязал на 21 октомври 1941 г. Създадените макар и малко фурни-комбинати са дали отлични резултати, защото наистина вадят отличен хляб от тези продукти, които се внасят в фурните, този хляб струва много по-евтино на кооператорите. По отношение броя на тези обществени фурни в България може да се каже, че ние още стоим близо до нулата. Ако пригляда и повече селски общини имаме само 30, 40 или 50 обществени фурни, все едно, че нямаме нищо.

Говори се в законопроекта, че на общините ще се даде преднина по организирането на тези фурни-комбинати. Обаче, тук се изказа мнение, че кооперацията по-добре ще стопанисва фурната, отколкото общината. Общината може и е длъжна да участва, но общината не може и не бива в никакъв случай да обръща една обществена фурна-комбинат в доходно предприятие.

Законопроектът цели издигането на българското село в културно и стопанско отношение. Той е напълно навременен. Обаче да не си правим илюзии, че още с гласуването на законопроекта всичко изведнаж ще тръгне по мед и масло. Естествено е, че за една година ние не ще можем да покриме цяла България с тия комбинати. Има някои мъчнотии, които трябва да имаме пред вид. В мотивите е казано, че трябва да се върви срещу една закоравяла традиция при приготвянето на хляба. Тая традиция съществува на повечето места и до днес. Ето защо ще трябва да започнем вазяснителна работа между населението, пропаганда за тия

фурни-комбинати, за да може населението по-лесно да възприеме тая идея и жената по-лесно да захвърли мръсните по някога нощви, които тровят живота ѝ и които, както каза г-н министърът, вземат години от нейния живот. Нашата задача е да възпитаваме и култивираме народа. Тогава ще блесне делото на 9 септември. Тогава ние ще бъдем оправдани и пред това дело, и пред народа. Селото чака да му дадем много неща. Селото чака да му дадем родилни домове. Селянинът чака да му блесне една крушка в обора, за да може нощно време, особено през зимните месеци, да си види добитъка.

Ето защо ние трябва да се стараем с този законопроект и с подобни нему постепенно да издигаме все повече и повече бита на нашето село и да го изравняваме с градския бит, с по-културния бит. По този начин ще се заличат, ще се притъпят и много противоречия, които сега съществуват между града и селото.

Парламентарната група на Народния съюз „Звено“ единодушно ще гласува представения законопроект като напълно отговарящ на народните нужди и на програмата на Отечествения фронт. (Ръкоплескания и гласове: „Браво!“)

Председателстващ Георги Трайков: Г-да народни представители! Поради напредналото време и за да могат други групи да си посочат ораторите и те да се подготвят, председателството предлага да се прекрати заседанието.

Който е съгласен с това предложение, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Председателството предлага следния дневен ред за утре:

1. Одобрение на предложението за одобрение 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 декември 1945 г., протокол № 183, относно освобождаване от заплащане бандеролно право и др. рязания тютюн за цигари на съветските войски, изработен от суров на листа тютюн, 24 тона.

Първо четене на законопроектите:

2. За обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото — продължение на разискванията.

3. За изменение и допълнение на глава пета от закона за подобрене на земеделското производство и упазване полските имоти.

4. За упазване на страната от внасянето и разпространението на опасни неприятелни и болести по растенията.

5. За допълнение на членове 4 и 6 от наредбата-закон за етажната собственост.

6. За допълнение на чл. 105 от закона за нотариусите.

Който от г-да народните представители приема прочетения дневен ред за утрешното заседание, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Закривам заседанието.

(Закрито в 18 ч. 57 м.)

Подпредседател: ГЕОРГИ ТРАЙКОВ

Секретари: { СТЕФАН СТЕФАНОВ  
КОСТАДИН ТРЕНДАФИЛОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ